

LAKIALOITE 138/2006 vp

Laki sairausvakuutuslain, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n sekä lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Esitys on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 112/2006 vp).

Hallituksen esityksen tavoitteena on tasata naisten ja miesten työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia ja lisätä isien vanhempainvapaan käyttöä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää näitä tavoitteita hyvinä ja kannattavina. Kaikin osin hallituksen esityksessä valitut keinot eivät kuitenkaan ole asianmukaisia tai tehokkaita, minkä vuoksi lakiesitystä tulisi muuttaa. Hallituksen lakiesitys ei poista kaikkia ongelmia, jotka liittyvät naisvaltaisten alojen työnantajien ylimääräisiin kuluihin. Erityisesti pienille, naistyövoimaa käyttäville yrityksille olisi tärkeää korvata työnantajien kesken yhteisvastuullisesti kaikki kustannukset.

Hallitus esittää äitiyspäivärahan korottamista 56 ensimmäiseltä päivältä 70 %:sta 90 %:iin. Esitystä perustellaan ensisijaisesti työnantajien kustannusten tasaamisella. Koska monilla aloilla on sovittu äitiysloman palkan maksamisesta pitemmältä ajalta, esitämme, että korotettua päivärahaa maksettaisiin 72 päivältä. Tämä turvaisi paremman korvaustason vähän pitemmäksi ajaksi myös ptkätyöläisille ja niille, joiden työnantajat eivät työehtosopimusten mukaan ole velvollisia maksamaan äitiysloma-ajan palkkaa.

Ongelmallinen sukupuoleen kohdistuvan syrjinnän vuoksi on hallituksen esitys vanhempain-

rahan maksamisesta isälle 50 ensimmäiseltä päivältä korotettuna 80 %:iin palkasta. Ottaen huomioon korotetussa osassa noudatettavat erilaiset porrastukset tämä voisi pahimmillaan merkitä isälle jopa 40 % parempaa vanhempainrahaa samasta palkasta, ja tilanne vain kärjistyisi, kun miehillä usein on myös parempi palkkataso. Ehdotus on monien perusoikeusasiantuntijoiden ja tasa-arvovaltuutetun lausuntojen mukaan selkeässä ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja oman tasa-arvolakimme syrjintäkieltojen ja samapalkkaisuussäännösten kanssa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä katsoo, että esityksen tavoite lisätä isien osallistumista perhevelvoitteiden hoitoon on oikea, mutta valittu keino on sekä tehoton että epätasa-arvoinen. Selvitysten mukaan parhaiten isien vanhempainvapaiden käyttöä on pystytty edistämään Islannissa, jossa on otettu käyttöön vanhempainvapaan jakaminen 3 kuukaudeksi äidille, 3 kuukaudeksi isälle ja 3 kuukaudeksi, jonka vanhemmat saavat päättää. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä katsoo, että myös Suomen vanhempainvapaajärjestelmää tulisi kehittää tähän suuntaan. Askeleena tähän suuntaan ryhmä esittää, että vanhempainvapaasta yksi kuukausi varattaisiin äidin ja yksi kuukausi isän yksinomaiseen käyttöön. Samalla säädettäisiin, että korotettu 80 %:n tuki koskisi kummankin vanhemman osalta ensimmäistä 25 päivää, jolta van-

hempainrahaa hänelle maksetaan. Myös isäkuukauden käytön joustavoittamista koskeva ehdotus laajennettaisiin koskemaan myös äitiä niissä tapauksissa, joissa isä on pitänyt vanhempainvapaan muun osuuden. Vanhempainvapaan pituus nousisi 158 päivästä 170 päivään, kun isäkuukauden ns. lisäpäivät lisättäisiin vanhempainvapaan kokonaispituuteen. Jos lapsella on vain yksi huoltaja, hän voisi pitää itse kaikki 170 päivää ja saisi kaksi kuukautta korotetulla korvaustasolla.

Esityksessä ei ehdoteta vanhempainpäivärahaan mitään korotusta niiden osalta, jotka saavat minimipäivärahaa. Minimipäiväraha on tällä hetkellä 15,20 euroa päivältä. Se on jäänyt pahasti jälkeen kaikista muista etuuksista, ja monissa köyhyys selvityksissä sen alhainen taso on todettu yhdeksi köyhyyttä aiheuttavaksi seikaksi. Katsomme, että vähimmäispäivärahan taso tulee tässä yhteydessä korottaa vähintään samalle tasolle kuin minimityöttömyyspäiväraha on. Näin ollen ehdotamme, että minimipäiväraha nostetaan 20,54 euroon päivältä, joka tuottaa samantasoisien turvan kuin työttömyyspäiväraha, jota maksetaan viideltä päivältä viikossa.

Katsomme, että adoptiovanhemmat tulee saattaa tasa-arvoiseen asemaan biologisten vanhempien kanssa. Vanhempainrahaan ehdottamamme muutos, joka turvaisi molemmille vanhemmille oikeuden yhtä pitkään korotettuun päivärahaan, olisi myös adoptiovanhempia kohtaan oikeudenmukaisempi kuin hallituksen esitys. Adoptiovanhempien saattaminen tasa-arvoiseen asemaan suhteessa muihin vanhempiin vaatisi kuitenkin myös vanhempainrahakauden pidentämistä samaksi kuin biologisten vanhempien perheillä. Hallitus esittää kauden pidentämistä 180

päivästä 200 arkipäivään. Käsityksemme mukaan vapaa pitäisi kuitenkin pidentää 234 arkipäivään lapseksiottamisesta, jotta se olisi saman pituinen kuin biologisten vanhempien perheillä. Hallituksen tulisi jatkossa esittää myös sijaisvanhemmille oikeutta vanhempainrahaan.

Esitämme, että ottovanhempien oikeus vanhempainrahaan ulottuisi kaikkiin alle 10-vuotiaisiin lapsiin. Ottaen huomioon adoptioon liittyvät sopeutumisvaikeudet varsinkin silloin, kun lapsi tulee kaukaisesta maasta ja toisenlaisesta kulttuuripiiristä, on perusteltua, että ottovanhemmat voivat olla kotona tukemassa lapsen sopeutumista.

Avio- ja avoerojen lisääntyessä on tärkeää tukea lapsesta erillään asuvien vanhempien mahdollisuuksia vanhemmuutensa toteuttamiseen. Katsomme, että vanhempien niin sopiessa pitää myös etävanhemmalla olla mahdollisuus vanhempainvapaan pitämiseen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tukee kahden samaa sukupuolta olevan vanhemman perheiden asettamista samaan asemaan muiden perheiden kanssa. Hallitus esittää vanhempainrahamahdollisuuden ulottamista myös rekisteröidystä parisuhteesta oleviin. Esitys on kuitenkin selkeästi tiukempi kuin muiden perheiden osalta. Pidämme tärkeänä, että hallitus valmistelisi esityksen, jolla kahden samaa sukupuolta olevan henkilön perheet saatettaisiin mahdollisimman yhdenvertaiseen asemaan muiden perheiden kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 7 §:n 2 momentti,

muutetaan 9 luvun 10 §:n 1 momentti, 11 §:n otsikko ja 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 11 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti, 7 §, 9 §:n otsikko ja 1 momentti, 14 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentti, 15 luvun 4 § ja 18 luvun 13 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä viimeksi mainittu on laissa 1113/2005,

lisätään 9 lukuun uusi 10 a §, luvun 15 §:ään uusi 2 momentti ja lukuun uusi 16 § sekä 11 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, ja 15 lukuun uusi 4 a §, seuraavasti:

9 luku

Vanhempainpäivärahat

10 §

Vanhempainrahakausi

Vanhempainrahaa maksetaan enintään 170 arkipäivältä välittömästi äitiysrahakauden päättymisestä lukien, jollei 2 tai 3 momentista taikka 10 a §:stä muuta johdu. Välittömästi äitiysrahakauden päättymisestä lukien maksetut vanhempainrahapäivät ja 10 a §:n perusteella siirretyt vanhempainrahapäivät muodostavat yhden vanhempainrahakauden.

10 a §

Vanhempainrahakauden jakaminen

Vanhempainrahakaudesta äidin tulee pitää 25 arkipäivää (*äitikuukausi*) ja isän 25 arkipäivää (*isäkuukausi*). Jäljelle jäävien 120 arkipäivän osalta vanhemmat sopivat keskenään siitä, kumpi vanhemmista pitää jäljelle jäävän vanhempainrahakauden. Jos lapsella on vain yksi huoltaja, hän on oikeutettu 170 arkipäivän vanhempainrahakauteen.

Sen estämättä, mitä 8 §:n 1 momentissa säädetään vanhempainrahakauden yhdenjaksoisuudesta, isä tai äiti voi äidin ja isän sopimuksen

mukaisesti siirtää 1 momentissa tarkoitetun 25 arkipäivän osuuden vanhempainrahakaudesta pidettäväksi 3 momentissa tarkoitetun jakson aikana.

(3 mom. kuten HE)

Jos lapsi on yhteishuoltajuudessa vanhempien asuessa erillään välien rikkoontumisen vuoksi, vanhemmat voivat sopia, että osan vanhempainrahakaudesta pitää lapsesta erillään asuva vanhempi.

11 §

Ottovanhemman vanhempainraha

Ottovanhemman vanhempainrahaan ja osittaiseen vanhempainrahaan on oikeus vakuutetulla, joka on ottanut hoitoonsa *kymmentä* vuotta nuoremman lapsen tarkoituksenaan ottaa hänet ottolapsekseen edellyttäen, että hän osallistuu lapsen hoitoon eikä ole ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa suoritettavaa työtä. Oikeutta ottovanhemman vanhempainrahaan ei kuitenkaan ole vakuutetulla, joka on ottanut ottolapsekseen vuotta vanhemman lapsen ja on avioliitossa tai avioliittoa solmimatta elää ottolapseksi otettavan lapsen vanhemman tai ottovanhemman kanssa yhteisessä taloudessa. (Uusi)

12 §

Ottovanhemman vanhempainrahakausi

Ottolapsen hoidon johdosta ottovanhemmalle tai hänen aviopuolisolleen maksetaan vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa ajalta, jonka lapsen hoito jatkuu, kunnes lapseksiottamisesta on kulunut 234 arkipäivää. Vanhempainrahakautta pidennetään siten kuin 10 §:n 3 momentissa säädetään, jos samalla kertaa on otettu hoidettavaksi useampia ottolapsia.

15 §

Vanhempainpäivärahan maksamisen rajoitukset

Jos äitiys- tai vanhempainrahakaudella alkaa oikeus uuteen vanhempainpäivärahaan, edellisen äitiys- tai vanhempainrahan maksaminen päättyy uuden vanhempainpäivärahakauden alkaessa. Jos ennen siirretyn isä- tai äitikuukauden pitämistä alkaa oikeus uuteen vanhempainpäivärahaan, oikeus edellisen lapsen perusteella maksettavaan vanhempainpäivärahaan päättyy.

16 §

Vanhempainraha rekisteröidyssä parisuhteessa

Mitä 1 §:n 3 momentissa, 8—10 ja 13 §:ssä säädetään vanhempainrahasta, sovelletaan myös vakuutettuihin, joiden parisuhde on rekisteröity siten kuin rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa (950/2001) säädetään. Vakuutetulla, joka ei ole lapsen vanhempi, on oikeus vanhempainrahaan, jos:

1) parisuhteen osapuolelle syntyy lapsi tai parisuhteen osapuoli ottaa alle 10-vuotiaan lapsen hoitoonsa; ja

(2 kohta kuten HE)

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

1 §

Päivärahaetuuksien määrä työtulojen perusteella

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) äitiysrahan määrä on 72 ensimmäisen arkipäivän ajalta 90 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä 41 110 euroa. Tämän ylittävästä osasta äitiysrahan määrä on 32,5 prosenttia vuosityötulon kolmassadasosasta; sekä

2) isälle ja äidille maksettavan vanhempainrahan määrä yhteensä enintään 25 ensimmäisen arkipäivän ajalta on 80 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmassadasosasta, jos vuosityötulot eivät ylitä 41 110 euroa. Tämän ylittävästä osasta äidille tai isälle maksettavan vanhempainpäivärahan määrä on 32,5 prosenttia vuosityötulon kolmassadasosasta.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

7 § (Uusi)

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä on 20,54 euroa arkipäivältä.

9 §

Isän ja äidin vanhempainpäivärahan määrä

Isän tai äidin vanhempainpäivärahakausi alkaa sinä päivänä, jolta hänelle maksetaan ensimmäisen kerran vanhempainpäivärahaa saman lapsen perusteella. Isyys- ja vanhempainrahan määrä on samasta lapsesta koko vanhempainpäivä-

värahakauden ajan samansuuruinen, jollei 1 §:n 2 momentin 2 kohdasta muuta johdu.

14 luku

Vuosilomakustannuskorvaus

3 §
(Kuten HE)

15 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §

Päivärahaetuuksien hakemista koskevat määräajat

Päivärahaetuuksia on haettava seuraavasti:
(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) vanhempainrahaa sekä osittaista vanhempainrahaa kuukautta ennen sitä päivää, josta alkaen etuutta halutaan saada, jollei 4 kohdasta muuta johdu;

4) vanhempainpäivärahaa siirretyn isäkuukauden tai äitikuukauden ajalta kahta kuukautta ennen sitä päivää, josta alkaen etuutta halutaan saada; sekä
(5 kohta kuten HE:n 6 kohta)
(2 mom. kuten HE)

4 a §

Velvollisuus ilmoittaa vanhempainrahan siirtämisestä

Jos äiti ja isä ovat sopineet äiti- tai isäkuukauden siirtämisestä 9 luvun 10 a §:n mukaisesti, asiasta tulee ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle kahta kuukautta ennen kuin 9 luvun 10 §:ssä tarkoitettu vanhempainrahakausi päättyy.

18 luku

Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut

13 §
(Kuten HE)

(Voimaantulosäännös kuten HE)

2.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 4 §:n 5 ja 6 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 5 momentti ja 6 §:n 2 momentti laissa 1078/2002, seuraavasti:

4 §

Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitorahana maksetaan ajalta, jolta perheellä on oikeus saada sairausvakuu-

tuslain (1224/2004) mukaista erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa, kuitenkin vain perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista kulloinkin maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän ja sairausvakuutuslain 11 luvun mukaisen edellä

mainitun etuuden erotus. Jos perheellä ei ole oikeutta erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaan tai osittaiseen vanhempainrahaan, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana sairausvakuutuslain mukaisen edellä tarkoitetun ajan päättämiseen saakka perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen ja sairausvakuutuslain 11 luvun 7 tai 11 §:ssä tarkoitetun vähimmäismäärän erotus.

(6 mom. kuten HE)

6 §

Hoitolisän määräytyminen

Jos kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan sairausvakuutuslain mukaisen erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahakauden taikka osittaisen vanhempainrahakauden aikana, otetaan edellä mainitusta osuudesta tulona huomioon vain se osa, joka ylittää niiden kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän, joihin perhe kunakin aikana on oikeutettu.

(Voimaantulosäännös kuten HE)

3.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä tammikuuta 1973 lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1077/2002, seuraavasti:

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa, taikka sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n perusteella siirretyn äiti- tai isäkuukauden päättämisen jälkeen, ja että lapsi voi olla päivähoitosa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perus-

opetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuusikää osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

(Voimaantulosäännös kuten HE)

Helsingissä 20 päivänä lokakuuta 2006

Erkki Virtanen /vas
Minna Sirnö /vas
Kari Uotila /vas
Unto Valpas /vas

Annika Lapintie /vas
Mikko Kuoppa /vas
Markus Mustajärvi /vas
Veijo Puhjo /vas